

Ptáme se právníka

JUDr. Miroslav Uříčář

Partner
LEGALITĚ advokátní kancelář s.r.o.
Václavská 12
120 00 Praha 2
+420 222 200 700
Miroslav.Uricar@legalite.cz
www.legalite.cz

Jak jsou kryptoměny a virtuální měny definovány v aktuálních právních předpisech?

Jejich obecně závaznou a jednotnou definici právní řád ČR ani právo EU aktuálně neobsahují. Teoreticky lze rozlišovat mezi virtuálními měnami a kryptoměny, někdy se pro obě tyto kategorie používá souhrnný pojem digitální měna. Rozdíl mezi nimi je v literatuře popisován tak, že v případě virtuálních měn se jedná o poukázky, které uplatňují hráči v počítačových hrách (ve virtuálním prostoru), zatímco kryptoměny se tváří, jako by byly (ač nejsou) opravdovými penězi.¹ V praxi, a to i v odborné praxi a ve stanoviscích relevantních orgánů, se však v poslední době

pojem virtuální měny ustálil jako pojem obecný, zpravidla se používá i pro kryptoměny² (byť existují i případy používání pojmu kryptoměny jakožto pojmu obecného). A pokud je to pro čtenáře stále ještě přehledné, dodám, že také existuje zákonný pojem „elektronické peníze“ – viz níže.

Jediná definice virtuální měny v právním řádu ČR je obsažena v tzv. AML zákoně³, a to teprve s účinností od 1. ledna 2017⁴. Virtuální měna je zde definována pouze s cílem zahrnout osoby „poskytující služby spojené s virtuální měnou“ mezi povinné osoby, které mají podle AML zákona povinnost identifikace a kontroly klienta. Nejedná se tedy o obecnou definici samotné virtuální měny,

nýbrž o účelovou definici vztahující se k takto vymezeným osobám. Vzhledem k neexistenci jiného vymezení ji však lze do jisté míry použít i v obecné rovině, jakkoliv je třeba mít na paměti, že jde o definici pouze pro účely tohoto zákona. Virtuální měnou se zde podle § 2 odst. 1 písm. l) rozumí „elektronicky uchovávaná jednotka bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, a která není peněžním prostředkem podle zákona o platebním styku, ale je přijímána jako platba za zboží nebo služby i jinou osobou odlišnou od jejího emitenta“. Z definice lze dovodit, že zákonodárce měl v úmyslu obsáhnout jak virtuální měny, tak i kryptoměny, bez dalšího rozlišení. Jejich společným znakem je, že nespĺňují kritéria peněžního prostředku – elektronických peněz, či bezhotovostních peněžních prostředků, především proto, že u nich zpravidla nelze jednoznačně vymezit emitenta⁵. S ohledem na výše uvedené lze v tomto textu s jistým zjednodušením dále používat pojem „virtuální měny“ ve významu zahrnujícím i kryptoměny.

Pro další právní úvahy o virtuálních měnách je užitečné také to, jak AML zákon, ve snaze o co nejkompexnější řešení, vyměňuje služby spojené s virtuální měnou (v rámci vymezení osoby tyto služby poskytující). Může tak jít o nákup, prodej, uchování, spravování pro jiného nebo zprostředkování nákupu nebo prodeje virtuální měny, případně poskytování dalších služeb spojených s virtuální měnou. Z velmi širokého vymezení těchto služeb je jednoznačný úmysl zákonodárce zahrnout mezi povinné osoby co nejširší okruh osob.

Jaká je v současnosti právní regulace virtuálních měn?

Regulace činností spojených s virtuálními měnami v současné době v ČR ani v právu EU prakticky neexistuje, s výjimkou výše zmíněné AML úpravy (u ní však nejde o skutečnou regulaci takovýchto činností jako spíše o uložení specifických povinností mimo jiné i pro tyto činnosti). Virtuální měny jsou považovány za věc (komoditu)⁶, a to věc nehmotnou, movitou a zastupitelnou. Důvodem je již výše uvedená skutečnost – schází u nich emitent, a proto nespĺňují definici elektronických peněz, či bezhotovostních (a z povahy věci samozřejmě ani hotovostních) peněžních

¹ Viz např. SMEJKAL, V. Kybernetická kriminalita. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 554 an.

² Viz např. § 109 odst. 2 písm. d) zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

³ Jako AML (Anti-Money Laundering) zákon je v praxi označován zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Byla do tohoto předpisu vložena novelou provedenou zákonem č. 368/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁵ Dle zákona č. 370/2017 Sb. o platebním styku jsou peněžními prostředky „bankovky, mince, bezhotovostní peněžní prostředky a elektronické peníze“. Pro elektronické peníze pak tento zákon vyžaduje, aby se jednalo o peněžní hodnotu, která mj. představuje pohledávku vůči tomu, kdo ji vydal; kromě toho musí být uchovávána elektronicky, být vydávána proti přijetí peněžních prostředků za účelem provádění platebních transakcí a být přijímána jinými osobami než tím, kdo ji vydal.

⁶ Viz Generální finanční ředitelství. Zdanění kryptoměn. 4.1.2018. Dostupné z http://www.simpletax.cz/files/vyjadreni_gfr_kryptomeny.pdf

prostředků dle zákona o platebním styku. Tuto skutečnost potvrzují i opakovaná vyjádření České národní banky, podle nichž se v případě bitcoinu nejedná „o peněžní prostředky ve smyslu zákona o platebním styku, tedy ani o bezhotovostní peníze, ani o tzv. peníze elektronické“⁷.

V teorii byly dle mých informací diskutovány i možné koncepty posuzující virtuální měny nejen jako elektronické peníze, ale také jako cenné papíry (zde byl opět problém se scházejícím emitentem). Vždy však zůstalo pouze u teoretických úvah, které nezměnily nic na výše uvedeném právním hodnocení. Zásadním je, že samotné obchodování s virtuálními měnami, stejně jako další výše popsané činnosti s nimi spojené, v současné době regulovány nejsou. Dle citovaného vyjádření Generálního finančního ředitelství „*směna kryptoměny za oficiální měnu nenaplní znaky směnárenského obchodu a kryptoměna nevykazuje ani znaky investičního nástroje – nemají povahu ani cenného papíru ani derivátu*“ a z těchto důvodů „*obchodování s kryptoměnou nepodléhá dohledu ČNB*“.

Praktickým důsledkem hodnocení virtuálních měn jako věci je jejich daňové posouzení. V případě, že je někdo použije jako investiční nástroj, nepatří pro ně tzv. tříletý časový test, který se vztahuje na cenné papíry⁸. Jak potvrzuje i Generální finanční ředitelství⁹, virtuální měny nejsou cennými papíry, a proto se na ně toto osvobození nevztahuje.

Neexistující regulace ovšem neznamená, že by virtuální měny nebyly předmětem rozhodování soudů, především v trestněprávní oblasti. Mohou se stát nejen předmětem útoku pachatele, ale vzhledem k jejich vlastnostem je lze také využít k páčání jiné trestné činnosti – velmi často se virtuální měny stávají např. „placídlem“ výkupného při kybernetických útocích¹⁰.

Lze do budoucna očekávat zavedení regulace virtuálních měn?

Svět, ve kterém žijeme, je nejrůznějšími právními regulacemi čím dál svázanější, ať již jde o regulace národního zákonodárce, či stále přibývající regulace vycházející z evropských směrnic a v poslední době čím dál častěji přímo z nařízení Evropského a parlamentu a Rady EU. Např. v oblasti ICT se snahy „podpořit inovaci regulacemi“ dlouhodobě projevují v praxi tím, že téměř všechny „hi-tech“ společnosti, na které si vzpomenete, v posledních desetiletích vznikly a úspěšně existují nikoli v Evropě, ale na území Spojených států (namátkou můžeme jmenovat značky jako Facebook, WhatsApp apod.). To je ovšem jiné téma. Bylo by tedy téměř zázrakem, kdyby virtuální měny zůstaly regulace ušetřeny, přestože například Česká národní banka zastává ve vztahu k nim (alespoň prozatím) velmi liberální postoj „*nechat být, ať si každý zkouší, co chce, ale zároveň ať potom nečeká, že stát nějak zasáhne, když se lidé spálí*“, tedy „*Nepomáhat, nechránit, neškodit, nevodit za ruku*“¹¹.

Mezi orgány dozoru a další orgány relevantní pro oblast virtuálních měn patří v současnosti na národní úrovni již zmiňovaná Česká národní banka a také Ministerstvo financí ČR, včetně Finančně analytického útvaru, na úrovni evropských regulátorů pak ESMA, EBA a EIOPA¹². Z jejich nedávných stanovisek a varování¹³ lze vysledovat především snahu o posílení ochrany spotřebitele a zejména zvýšení jeho povědomí o důsledcích nákupu a užívání virtuálních měn – tyto měny se vyznačují značnou volatilitou, což ovšem obyčejný spotřebitel jistě netuší, a proto je třeba ho ochránit před možnými negativními důsledky jeho vlastního rozhodnutí investovat do nich... Zmíněné varování kromě toho mezi riziky virtuálních měn výslovně zmiňuje i nedostatečnou ochranu spotřebitele kvůli absenci jejich regulace právem EU. Je tedy možno očekávat regulaci zavádějící informační povinnost varující spotřebitele před nákupem virtuální měny například tak, jak je tomu dnes na krabičkách cigaret (miněno v nadsázce – reálně by varování mohlo mít např. formu povinného potvrzení, že obchodník spotřebitele seznámil s riziky, zejména riziky kurzových výkyvů apod., jak se již v současnosti děje prostřednictvím tzv. dotazníku investora předkládaného všem, kdo mají zájem využít investiční služby¹⁴). Kromě toho je patrná také snaha o sjednocení právní regulace činnosti a služeb spojených s virtuálními měnami v rámci členských států EU. Tomu nasvědčuje také aktuální snaha evropských i národních regulátorů mapovat činnost spojenou s virtuálními měnami prostřednictvím různých veřejných debat či dotazníků. Taková aktivita bývá přípravou chystané právní regulace.

Především však očekávám, že dříve, či později bude zaveden povinný licencovací proces všech obchodníků s virtuálními měnami, přestože podle mnohých odborníků to reálně není možné, když obchodování s virtuálními měnami lze udržet zcela mimo „oficiální struktury“, např. v rámci tržišť na tzv. „dark netu“. Zatím mně není znám žádný podobný legislativní návrh. Dříve, či později jej však nejspíš někdo odůvodní potřebou boje proti terorismu a praní špinavých peněz, s tím, že virtuální měny umožňují jeho prakticky anonymní podporu a financování. Tento argument byl již v minulosti mnohokrát úspěšný, mj. i při postupném omezování našich svobod¹⁵, v případě „pouhého“ povinného licencování lze tedy jistě předpokládat snadné a rychlé přijetí takového legislativního návrhu.

⁷ Viz Česká národní banka. Je bitcoin hrozba, či „pouze“ alternativa? 25. 1. 2017. Dostupné z https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2017/cl_17_170125_vodrazka_roklen24.html

⁸ Dle zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů se od daně osvobozuje „příjem z úplatného převodu cenného papíru, přesáhne-li doba mezi nabytím a úplatným převodem tohoto cenného papíru při jeho úplatném převodu dobu 3 let“.

⁹ Viz vyjádření Petry Petlachové, mluvčí Generálního finančního ředitelství in Jak se daní virtuální měny? Část zisku odvedete vždy, bitcoin je pro bernák věc. 12. 12. 2017. Dostupné z <https://www.mesec.cz/clanky/jak-se-dani-virtualni-meny-cast-zisku-odvedete-vzdy-bitcoin-je-pro-bernak-vec/>

¹⁰ K tomu podrobněji viz SMEJKAL, V. op. cit.

¹¹ Viz Česká národní banka. Náš postoj ke kryptoměnám? Nepomáhat, nechránit, neškodit, nevodit za ruku. 21. 12. 2017. Dostupné z https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2017/cl_17_171221_hampl_lupa.html

¹² European Securities and Markets Authority, European Banking Authority, European Insurance and Occupational Pensions Authority.

¹³ Např. nedávné společné varování spotřebitelů před riziky virtuálních měn (ESMA, EBA and EIOPA warn consumers on the risks of Virtual Currencies. Dostupné z: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-164-1284_joint_esas_warning_on_virtual_currenciessl.pdf)

¹⁴ Viz § 15i zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Jmenujme např. omezení hotovostních plateb, či povinnost operátorů elektronických komunikací povinně uchovávat naše provozní a lokalizační údaje po dobu až dvou let.